

SAĞLIK İNSAN GÜCÜ VE YENİ POLİTİKALAR

Prof.Dr.Osman Hayran

İstanbul Medipol Üniversitesi

Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Sunum hedefleri

- Mevcut durumdaki sorunlara ilişkin özet bilgi
- Sağlık sistemlerini şekillendirmekte olan önemli eğilimler
- Yeni tür sağlık insan gücünde aranacak özellikler
- Politika önerileri

Yeni tür sağlık insan g¼c¼n¼n ¼zellikleri

- “**High-tech**” ve “**High-touch**” becerileri harmanlamıř
- Veri-temelli, **analitik** d¼ř¼nen, **insan odaklı** davranan

Pandeminin hatırlattıkları ve uyarıları

- COVID-19 pandemisi tüm dünyada **sağlık hizmetlerinin sunumu, kaynakların yeterliliği ve kullanımı, sağlık insan gücünün yapısı** konularında yetersizlik ve dengesizlikleri hatırlatarak uyarıda bulundu.
- Bu doğrultuda **tıp eğitiminin, sağlık meslekleri eğitiminin yeniden düşünülmesi, gözden geçirilmesi gerekiyor.**

Gözden geçirilmesi gereken alanlar

- **Sosyal adaletin** sağlanmasında **tıbbın rolü** ve toplumla bütünleşmesi
- **Kamu-özel rol dağılımının** ve iş birliğinin yeniden düzenlenmesi
- **Kriz yönetimi ve iletişimde** kapasite oluşturma
- Sağlık personelinde **tükenmişlik** için önlemler
- Sağlıkta **şiddetin** önlenmesi

Sağlık sistemlerini Şekillendirmekte olan eğilimler

- Dijital teknolojiler
- Yeni hizmet modelleri
- Genomik devrimler
- Küresel demografik dinamikler
- Sürdürülebilirlik sorunları

Hızlı gelişmekte olan üç alan

- Dijital sağlık
- Yapay zeka (AI)
- Makine öğrenmesi

Dijitalleşme, AI ve Makine Öğrenmesi

- Dijitalleşme ile işler kolaylaşıyor, **tele-sağlık** ve **tele-tıp** hizmetleri yaygınlaşıyor.
- **AI ve makine öğrenmesi ile klinik karar destek sistemleri** gelişiyor, iş akışlarının **otomasyonu** güçleniyor, **koordinasyon ve verim** artıyor.
- 2021 yılında 6.9 milyar dolar olan sağlık alanındaki yapay zeka pazarının 2027 yılında 67.4 milyar dolara ulaşacağı hesaplanıyor.

Yeni iş modelleri, yeni insan gücü

- İşler büyük ölçüde yapay zekaya, dijital teknolojilere bırakılırken sağlık personeli sadece teknoloji kullanan **teknisyenler** olarak düşünülmemeli.
- Aksine, yeni teknolojilerle ve yönetim şekilleri ile uyumlu, yeni iş modellerinin felsefesine uygun bir eğitim sürecinden geçmiş kişilerin yetiştirilmesi gerekiyor.
- AI'nın sadece **zeki olması yeterli değil** aynı zamanda **akıllı olması** (iyi yönetilmesi, optimal değer oluşturması) gerekiyor, yani insana ihtiyaç var.
- **Empati, iletişim, sorun çözme, akıl yürütme, stratejik karar verme**, gibi işlerin insani bileşenleri konusunda eskisinden daha donanımlı ve iyi eğitilmiş sağlık profesyonellerine olan ihtiyaç artıyor.

Talep cephesi, yeni beklentiler

- Hizmetleri kullananlar cephesinde ortaya çıkan değişimler de önemli.
- Dijital teknolojileri, akıllı cihazları kullanabilen, sağlık okuryazarlığı gelişmiş ve her türlü bilgiye hızla erişebilme imkanı olan hastalar ve yakınları kendilerine sunulan hizmetleri her an sorgulayarak, yapılan uygulamaların **kanıta dayanıp dayanmadığını** öğrenebiliyor.
- Bu gelişmelerin sağlık profesyonellerinin iş yapış şeklini değiştireceği kesin.

Değişimlere uygun eğitim

- Yeni tür sağlık insan gücünün yetiştirilmesi bugünden yarına mümkün olmayacağından şimdiden kolları sıvamak gerekiyor.
- **Başta tıp eğitimi olmak üzere sağlık meslek eğitim programlarında dijitalleşme konuları ya hiç yer almıyor ya da sınırlı, seçmeli şekilde yer alıyor.** Bunun değişmesi gerekiyor.
- **Önemli bir zihniyet ve kültür dönüşümü** gerektiren değişimler için **eğitmcilerin ve yöneticilerin de hazırlanması** için başka bir yönü.

“Veri”: Yeni petrol adayı, Geleceğin parası

- Petrolün yerini tutmakta olan yeni yatırım alanı, zenginlik kaynağı olan “**veri**” yakın bir dijital gelecekte “**para**” yerine geçmeye de aday.
- Veriye erişim ve veri kullanımı önemli hale gelirken, verilerin korunması ve mülkiyet hakkının güvence altına alınması çok önemli.
- **AI etiği, veri güvenliği, siber güvenlik** konusunda yoğun çalışmalar var.
- Amaç, veri sahibinin mahremiyetini zedelemeyen, veriye yatırım yapanların haklarına saygı göstererek tüm paydaşlar arasında veri değiş tokuşunun daha hızlı ve daha verimli hale getirilmesi.
- Halen kamu-özel sektör, sağlık hizmet basamakları, paydaşlar arasında veri alışverişi yok denecek kadar az.

Sağlık İnsan Gücü Planlama Yöntemleri

- İhtiyaçlara göre
- Kullanım alışkanlıkları ve taleplere göre
- Hizmet hedeflerine göre
- Nüfus/insan gücü standartlarına göre
- Bunların tümünü birlikte ele alarak

Sağlık insan gücü: Planlama ve politikalar

- Kitaplar her ne kadar çok sayıda yöntem saysa ve her birini ayrıntılı şekilde anlatsa da bu konuda kafa yoranların ortak görüşüne göre:
- **Sağlık insan gücü ihtiyacını belirleme ve planlama konusunda geçerliliği olan bilimsel bir yöntem bulunmamaktadır.**
- **Çünkü, sürekli olarak yeni iş modelleri, iş tanımları, meslekler ortaya çıkmakta, meslekler arasında yatay ve dikey rol geçişkenliği artmaktadır.**

Mesleki Rol Geçişkenliği

Yatay geçiřkenlik

- Hekim yardımcıları, Hemřirelerden birinci basamakta yararlanma, Hospitalistlik

Dikey geçiřkenlik

- Bazı uzman hekimlerden Aile hekimi olarak yararlanma

ABD ve Bazı Avrupa Ülkelerinde

- Hekim yardımcıları (PA)
- Pratisyen hemşireler (NP)
- Kiropraktörler (DC)
- Osteopatik hekimler (OD)

birinci basamak tanı-tedavi hizmeti veren meslekler.

Asya Ülkelerinde

- Hindistanda Ayurvedik hekimler
 - Rusyada ve eski Sovyet bölgelerinde Feldşerler
 - Çinde Çin tıbbı hekimleri, Akupunkturistler
- birinci basamak sağlık hizmeti veren bazı meslekler.

Sonuç

- Değişim kaçınılmaz ve hızlı
- Yeni meslekler çıkıyor
- Mesleki geçişkenlikler artıyor
- Eski mesleklerin bazıları kayboluyor bazıları değişiyor
- Bilgiye en hızlı erişebilen, en iyi kullanabilen, bilgi üretebilen ve dijital dönüşüme uyum sağlayabilen kurumlar ve meslekler kalıcı olacak

Nasıl bir sağlık insan g¼c¼ politikası?

- “**High-tech**” ve “**High-touch**” becerilerin birbirini tamamladığı
- “**Analitik**” ve “**Kiřiler Arası Etkileřim**” becerilerinin birlikte geliřtirildiđi
- **B¼t¼nleřik** ve **hibrid** meslek eğitim programları
- Yatay ve dikey rol geçiřkenliđine elveriřli **s¼rekli eğitim** programları
- Başta eđitimciler olmak üzere y¼neticiler ve her meslekten profesyonellerde k¼kl¼ bir **zihniyet deđiřikliđi**

Kaynaklar

- Lucey CR, Davis JA, Green MM. We Have No Choice but to Transform: The Future of Medical Education After the COVID-19 Pandemic. Acad Med. 2022 Mar 1;97(3S):S71-S81. doi: 10.1097/ACM.0000000000004526.
- Alkire MJ. For Health Care Providers, Five Trends To Watch In 2022", Health Affairs Forefront, January 31, 2022. doi: 10.1377/forefront.20220127.22070
- <https://www.marketsandmarkets.com/Market-Reports/artificial-intelligence-healthcare-market-54679303.html> (erişim: 18 Mart 2022)
- McCain K. Predictions 2022: What are the biggest healthcare shifts? Here's what health experts think. WE Forum, 2022. (<https://www.weforum.org/agenda/2022/01/biggest-healthcare-shifts-experts-expect-to-see-in-2022/> (erişim: 18 Mart 2022)
- The Future Unmasked: Predicting the future of healthcare and life sciences in 2025. Deloitte Centre for Health Solutions. (<https://www2.deloitte.com/ch/en/pages/life-sciences-and-healthcare/articles/predicting-the-future-of-healthcare-and-life-sciences-in-2025.html> (erişim: 18 Mart 2022)
- Thibault GE. The future of health professions education: Emerging trends in the United States. FASEB BioAdvances. 2020;2:685–694.

- Socha-Dietrich K. "Empowering the health workforce to make the most of the digital revolution", OECD Health Working Papers, No. 129, OECD Publishing, Paris, 2021. <https://doi.org/10.1787/37ff0eaa-en>.
- Braithwaite J, Glasziou P, Westbrook J. The three numbers you need to know about healthcare: the 60-30-10 Challenge. BMC Med. 2020 May 4;18(1):102.
- Batra N, Betts D, Davis S. Deloitte Insights. Forces of change:The future of health. The Deloitte Center for Health Solutions, 2019.
- PwC Health Research Institute. Provider systems of the future: What happens when the hospital is no longer the center of the health universe? 2018
- Braithwaite J, Mannion R, Matsuyama Y, Shekelle PG, Whittaker S, Al-Adawi S, Ludlow K, James W, Ting HP, Herkes J, McPherson E, Churrua K, Lamprell G, Ellis LA, Boyling C, Warwick M, Pomare C, Nicklin W, Hughes CF. The future of health systems to 2030: a roadmap for global progress and sustainability. Int J Qual Health Care. 2018 Dec 1;30(10):823-831.
- Hayran O. Sağlık İnsan Gücü Araştırmalarında Yöntem. SD Dergisi, 2019; 49: 6-11. <https://www.sdplatform.com/Yazilar/Kose-Yazilari/574/Saglik-insan-gucu-arastirmalarinda-yontem.aspx> (erişim:02 Mart 2022)
- <https://www.sdplatform.com/Yazilar/Kose-Yazilari/395/Gelecegin-saglik-hizmetleri.aspx> (erişim:02 Mart 2022)